

tilføielig til at opfatte Universitetsvæsenet og Almueffolevæsenets Virksomheder som tvende hinanden aldeles modsatte Operationer. Efter min Mening er dette en grundfaldt Anskuelse. Jeg tror, at dersom man vilde tænke sig et Land med et aldeles isoleret Almueffolevæsen, da vilde det vistnok efter ikke lang Tid — thi i Forsikningen vilde Arven fra de gamle Institutioner vedblive at udøve nogen Indflydelse — tydeligen vise sig, at Underviisningen vilde komme til at lide af en vis Mangel paa Salt, den vilde tillige kunne udsættes for at blive noget fersk. Det forekommer mig, at naar man her oftere har nævnt Universitetsvæsenet og Almueffolevæsenet Side om Side, gjør man sig skyldig i en uretfærdig Fremstillingsmaade, der vel fortjener at blottes og belyses. Paa den ene Side omtaler man Almueffolevæsenet, saaledes som det er begyndt at udvikle sig efter 1848 — og som jeg med mine bedste Duffer ogsaa haaber, at det vedblivende vil udvikle sig — da det opnaaede den Fordeel, som Universitetet og de Skoler, hvorfra der dimitteres til Universitetet, allerede have havt i et Par Menneskealdr, efterat de udgik fra det danske Cancellies Omraade, nemlig at faae en egen videnskabelig Overbelyselse — paa den ene Side, siger jeg, tager man Almueffolevæsenet, saaledes som det nu er begyndt at udvikle sig, men paa den anden Side tager man Universitetsvæsenet, saaledes som det var i en aldeles forsvunden Periode. Det kan ikke nu være Nogens Mening at ville hævde Universitetsvæsenet i den Skikkelse, hvori det forud har været; men ligesom det dog ikke gaaer an med den ærede Rigsdagsmand for Holbet Amts 2den Valgkreds (Tscherning) at skildre de saakaldte lærde Skolers Underviisning som en „Dplysning, der paa sine laveste Stadier kræver som en af sine første Betingelser et andet Tungemaal end det, Menigmand benytter sig af“, og ligesom disse Skoler forlængst ere ophørte at være saadanne Skoler; om hvilke Navnet „latinke Skoler“ kunde have sin Berettigelse — thi meget Vand er løbet i Havet, siden Latinen i dem var Underviisningsproget, de give jo ogsaa Underviisning i andre Sprog, og man kunde forsaavidt til Exempel ogsaa kalde dem franske Skoler — saaledes skulde man dog stundom

huske, at selv i de gamle Dage var netop den Forfatter, som er bleven den folkeligste i Danmark, Universitetslærer, Holberg var Professor i Historie ved Universitetet, da han skrev sine danske Bøger, og naar han skrev det bitterste Udsald, der gives mod Censuren, paa Latin, saa gjorde han det af den samme Grund som mange Andre, der valgte at skrive paa Latin, hvad man for Tidernes Ugunst ikke kunde skrive paa Dansk. Nu er i al Fald, hvorom Talen er, Forholdet anderledes. Dersom de ærede Rigsdagsmænd en Gang, naar Forsamlingen her var sluttet, vilde gaae op paa Universitetet, naar der i Eftermiddagstimerne holdes Forelæsninger, saa vilde de neppe savne Anledning til at lægge Mærke til, at disse Forelæsninger besøges af de forskjelligste Klasser, baade af Gamle og Unge, baade af Mænd og Qvinder. Imellem de tvende Retninger af den offentlige Underviisning bestod der i Virkeligheden altid mere eller mere et Bærelforhold; ligesom der ikke vilde komme mange Tilhørere til hine Forelæsninger, saafremt der ikke udenfor Universitetet vare Skoler af den forskjelligste Art, saaledes vilde omvendt de Lærebøger, der nu bruges i Almueffolerne, virkelig ikke være saaledes, som de ere, naar der ikke havde været en Paavirkning fra Universitetet, og den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 8de Valgkreds (Nimstad), som forleden Dag henviste os til Folkeunderviisningen i Schweiz, vilde neppe selv have skrevet saa gode Lærebøger, dersom ikke ogsaa han var bleven stærkt berørt af en Mand og Underviisning, der var fremstillet fra Universitetet. Da den ærede Rigsdagsmand for saa Dage siden paa den Maade, der fandt saa stærk Anklang her i Salen, berømmede, hvorledes Almueffolevæsenet var blomstrende i Schweiz, vilde jeg ønsket, at han havde tilføiet, at det i Schweiz findes i det Mindste fire Universiteter, nemlig i Zürich, Bern, Basel og Genf — thi jeg vil endog glemme Høiskolerne i Lausanne og Neuchâtel — og jeg vil tilføie, at det ikke er noget Tilfældigt, men at det har en dyb historisk Grund, at disse Høiskoler netop ligge i den Deel af Schweiz, hvor Almueffolevæsenet staaer høit, nemlig i den protestantiske, medens Skolevæsenet i den